

Yetişkin Din Eğitimi Çalıştayı

17 Aralık 2022

Sonuç Raporu

YEKDER
YAYINLARI

Yetişkin Din Eğitimi Çalıştayı

17 Aralık 2022

Sonuç Raporu

YEKDER
YAYINLARI

YEKDER Yayınları – 27
YETİŞKİN DİN EĞİTİMİ ÇALIŞTAYI / SONUÇ RAPORU

Katkı Sağlayanlar

Uğur Özçelik
Elif Sena Gelgör
Eymen Yukarıpınar
İbrahim Esad Ergen
Rüveyda Mungan
Ebrar Münevver Çam

Grafik Tasarım

Ramazan Nurbaki

Baskı

e-Kitap

ISBN

978-605-71621-8-2

© YEKDER Yayınları, 2023

Bütün yayın hakları saklıdır. Kaynak gösterilerek tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

YEKDER Yayınları

Sultantepe Mh. Cumhuriyet Cd. Fıstıkağacı İş Mrk.

No: 39/2 Üsküdar İstanbul Tel: (0216) 460 25 50

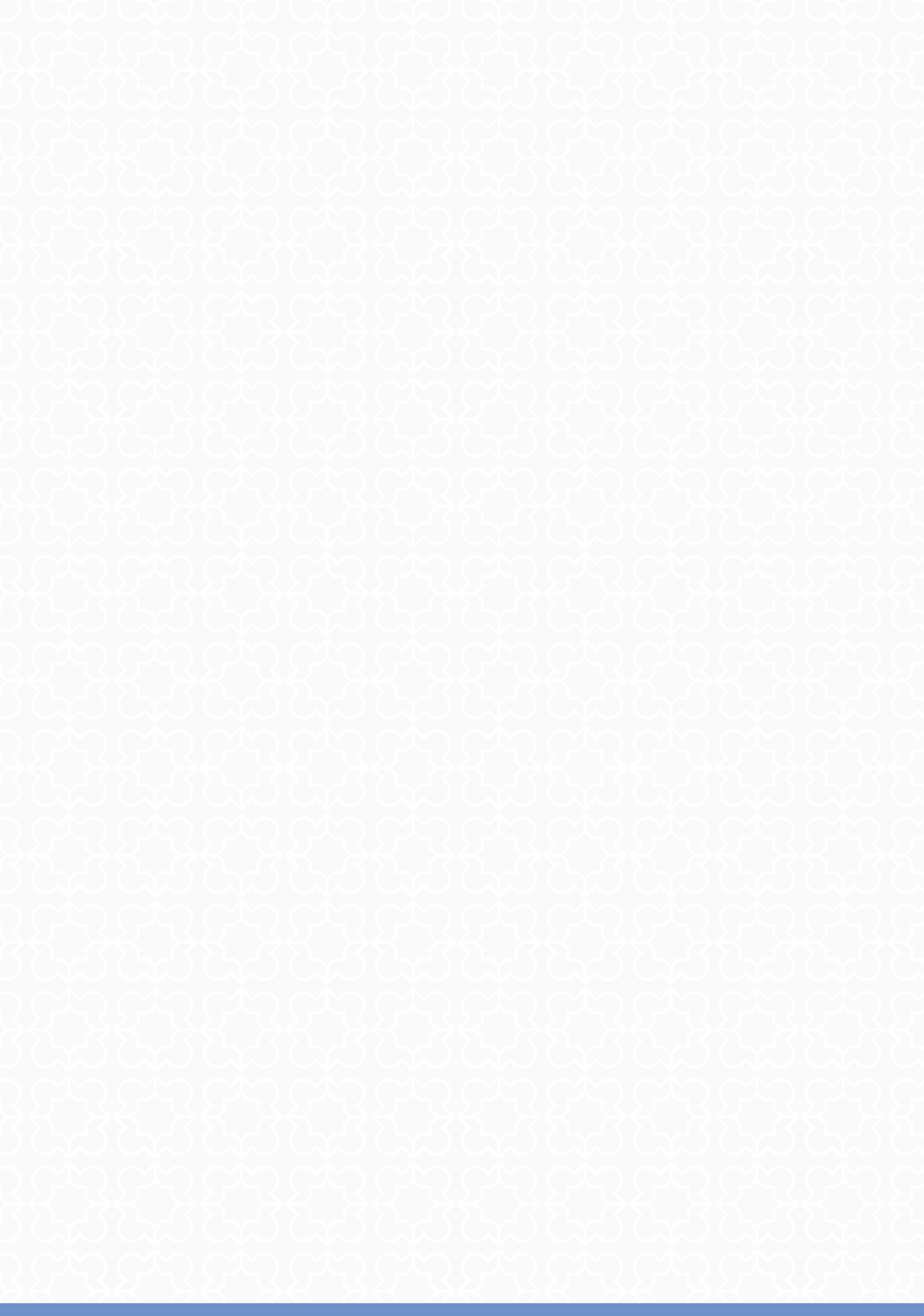
YEKDER Yayınları, Yaygın Eğitim ve Kültür Derneği'nin (YEKDER) markasıdır.

YEKDER

YAYGIN EĞİTİM VE KÜLTÜR DERNEĞİ

Yaygın Eğitim ve Kültür Derneği (YEKDER), “İslami ve insani değerleri yaşatmak ve yaşanmasına vesile olmak” gayesiyle, yaklaşık yarım asırdır kesintisiz süren bir yolculuğun adımlarından biri olarak, 2003 yılında İstanbul’da kuruldu. Bugün bu yolculuk, İLKE Vakfı çatısı altında, çok daha güçlü bir şekilde devam ediyor. YEKDER olarak, kurulduğumuz günden bu yana “çocuk”, “genç”, “yetişkin” ve “eğitimci”lere yönelik özgün eğitim programları, yayınlar ve materyaller geliştiriyor, uyguluyor ve modelliyoruz. Uzun yıllara yayılan saha tecrübemiz ve yaygın uygulama deneyimizi, akademik birikimin sağladığı teorik yaklaşımla bütünleştiriyor, “kalbe dokunan eğitimler” üretiyoruz. Okul öncesine yönelik “Adab Okulu”, çocuklar için “Ev Okulu”, gençler için “Marifet Okulu”, eğitimciler için “Eğitimci Geliştirme Programı (EGP)”, yetişkinler ve ebeveynler için “Ailede Din Eğitimi Programı (ADEP)”, “Aşamalı Seminerler Programı (ASP)”, “İnsan ve Toplum İlm-i Hâli”, “Tematik Okuma Grupları” ve “Çevrimiçi Seminerler” gibi YEKDER tarafından geliştirilen programlar, bugüne kadar on binlerce kişiye ulaştı. Artık yurt içi ve yurt dışında onlarca kurum, yüzlerce merkezde, YEKDER tarafından geliştirilen eğitim modelleri, standart ve kriterleri korunarak uygulanıyor.

TAKDİM

Yaygın eğitim basamaklarından biri olan yetişkinlere yönelik din eğitimi çalışmaları, toplumumuzun daha iyiye ve doğruya yönelik gelişiminde kıymetli bir yere sahiptir. YEKDER olarak uzun yıllardır bu alana dair yaptığımız çalışmalar, çocukluk ve gençlik odağında gerçekleştirilen eğitim faaliyetlerinin temelini atmamıza yardımcı olmakla birlikte yetişkinlere yönelik faaliyetlerin bu noktada önemli bir yere sahip olduğunu bize gösteriyor.

Eğitim alanında gerçekleştirilen saha çalışmalarında tespit edilen sorunları, çözüm önerileri ve gelecek perspektifleri üzerine konuşmak üzere 2022 yılında düzenlediğimiz üçüncü din eğitimi çalıştayının ana temasını *Yetişkin Din Eğitimi Çalıştayı* olarak belirledik. Alanında yetkin isimlerle üniversitelerde görev alan akademisyenler, çeşitli kademelerde faaliyetlerde bulunan Diyanet personelleri ve sivil toplum kuruluşlarında hizmet veren temsilcilerin sunumları ile 17 Aralık 2022 Cumartesi günü YEKDER’de sahanın tespit edilen sorunlarını ve çözüm önerilerini konuştuk. Eş zamanlı üç oturumda gerçekleşen çalıştay, “Akademi”, “Sivil Toplum Kuruluşları” ve “Diyanet” ana başlıkları ele alındıktan sonra tüm katılımcıların bir araya geldiği değerlendirme oturumu ile tamamlandı.

“Diyanet” odak grubunda, sınıflarda farklı seviyelerde öğrencilerin yer alması, eğitimlerde cinsiyet dağılımının dengesizliği, Alo Fetva Hattı üzerinde karşılaşılan problemler, yapılan faaliyetlerin yeterince duyurulmaması, manevi danışmanlık alanındaki yetersizlikler gibi sorunlar ele alınarak çözüm önerileri sunuldu. “Sivil Toplum Kuruluşları” odak grubunda kurumlardaki istikrarsızlık, karşılaşılan üslup uyumsuzlukları, verilen müfredatın yoğunluğu ve etki düzeyinin yetersizliği, yetişkinlerin din eğitiminde araçsallaştırılması, yaşlılık döneminin geri planda bırakılması, kurumların tek tipleşmesi gibi sorunlar tartışılarak çözüm önerilerine yer verildi. Son olarak “Akademi” oturumunda ise yetişkinlerin kendi eğitimlerini önceleymemesi, bu alanda ihtiyaçların tespit edilememesi, Cuma hutbelerinin eği-

timsel açıdan niteliksel yetersizliği, din eğitiminin bilgi bazında kalarak duygu ve davranış açılarından ele alınmaması, dijital alanlardan yeterince faydalanılmaması gibi sorunlar üzerinde durularak çözüm önerilerinde bulunuldu.

Raporumuzda yukarıda yer verilen ve benzeri sorunlar ile çözüm önerileri, alanlarına göre sınıflandırılıp benzer başlıklar altındaki sorunlar ve çözümler bir araya getirildi ve ortak sorunlardan biri tercih edildi. Bunların yanı sıra çözümleri için daha uzun vadeli çalışmalar gerektiren sorunlar, diğer tespitler başlığı altında bir arada sunuldu ve nihayetinde elinizdeki rapor hazırlandı. Ortaya kıymetli sonuçların çıktığını düşündüğümüz bu raporu sizinle buluşturmaktan mutluluk duyuyoruz.

Yetişkin çalışmalarında yeni pencerelerin açılmasına vesile olmasını umduğumuz bu çalıştay raporunun, alana dair önemli bir çalışma olduğunu ve daha konuşulacak çok sayıda başlığın olduğunu ifade etmek isteriz.

İstanbul, 2023

Yetişkin
Din Eğitimi
alıştayı

**ODAK
GRUPLAR
VE
KATILIMCI
LİSTESİ**

Birinci Odak Grup

Diyanet

Moderatör

Meryem Çapun | İLEM Yönetim Kurulu Üyesi

Konuşmacılar

Selahattin Yılmaz | İstanbul İl Müftü Yardımcısı

Ayşe Torlak | İstanbul İl Müftülüğü Eğitim Koordinatörü

Abdullah Şenyiğit | S. Abdülhamid Han Hastanesi Manevi Danışman

Ferruh Erel | Üsküdar Çilehane Camii İmam-Hatibi

Meral Günel | TDV İstanbul Gönüllü Çalışmalar Koordinatörü

Şule Saraç | Maltepe Müftülüğü Vaizesi

Ulviye Akgün | Kadıköy Müftülüğü Vaizesi

Raportör

Ebrar Münevver Çam | YEKDER Araştırmacısı

İkinci Odak Grup

Sivil Toplum Kuruluşları

Moderatör

Emine Tuğba Demirci | *Dar'ul Faide Derneği Eğitimi*

Konuşmacılar

Ayşegül Karasu | *Süreyya-Der Genel Koordinatörü*

Henim Demirhan | *Aysit Vakfı Eğitimi*

Haluk Nas | *İVEM Başkanı*

İnci Sümeli | *İMH Anadolu Derneği Eğitimi*

Mehmet Ali Kılıç | *YECVA Eğitimi*

Mehmet Alpcan | *Anadolu Federasyonu Yönetim Kurulu Üyesi*

Sedat Özgür | *Yetim Vakfı Yönetim Kurulu Üyesi*

Ömer Karakaş | *Mavera Akademi Eğitim Sorumlusu*

Zeynep Önge | *EHADER Başkanı*

Züleyha Pehlivan | *Aydost Derneği Kurucu Başkanı*

Raportör

Rüveyda Mungan | *YEKDER Araştırmacısı*

Üçüncü Odak Grup

Akademi

Moderatör

Doç. Dr. Yusuf Alpaydın | *Marmara Üniversitesi Öğretim Üyesi*

Konuşmacılar

Doç. Dr. Ayhan Öz | *İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi Öğretim Üyesi*

Doç. Dr. Banu Gürer | *Marmara Üniversitesi Öğretim Üyesi*

Doç. Dr. Gülüşan Göcen | *İstanbul Üniversitesi Öğretim Üyesi*

Doç. Dr. Fatma Yoğurtçu Baynal | *Yalova Üniversitesi Öğretim Üyesi*

Dr. Ayşe Kaya Göktepe | *Uzman Psikolog*

Fatma Ekinci | *YEKDER Yönetim Kurulu Üyesi*

Raportör

İbrahim Esad Ergen | *YEKDER Araştırmacısı*

Yetişkin
Din Eğitimi
Çalıştayı

ÇALIşTAY SONUÇ RAPORU

Sorun Tespitleri
Çözüm Önerileri
Gelecek Perspektifleri

DİYANET OTURUMU

1. Sınıflarda öğrenci seviyelerinin farklılık göstermesi:

Yetişkin eğitiminde belirlenen sınıflarda öğrenci profilinin birbirinden farklılık göstermesi, sınıflardaki yaş aralığının 20'den 80'e kadar uzanması, sınıf içinde okuma-yazma bilmeyen, üniversite mezunu olan, çalışan ve anne olan kişilerin eğitim almak için bir araya gelmesi probleme sebep olmaktadır. Aynı sınıf içinde farklı kültürlerden, yaşlardan ve eğitim seviyelerinden öğrencilerin bulunması, öğrencilerin anlama, algılama ve anlatılan dersin yorumlama becerileri bakımından uyumsuzluk meydana getirmektedir.

Çözüm:

Öğrencilerin yaş gruplarına veya eğitim düzeylerine göre kategorilere ayrılarak farklı sınıflarda ders almaları sağlanabilir.

Öğrencilerin eğitim düzeyini, yaşadığı çevreyi ve yetiştiği aile ortamını anlayabilmek için eğitimciler tarafından formlar hazırlanarak öğrencilerin daha yakından tanınması sağlanabilir, bu şekilde eğitimcinin öğrenciye hitabı öğrenci özelinde şekillenebilir.

Farklı kültürlerden gelen ve sosyal-kültürel farklılıklara sahip öğrenciler için çeşitli müfredat programları hazırlanabilir.

2. Dini konulardaki bilgi eksikliği ve bunun olumsuz sonuçları:

Kişilerin dini konularda bilgi eksikliğinin olması, bidat ve hurafelerin günlük hayatlarında yer etmesine ve takıntı sahibi olmalarına sebep olmaktadır.

Çözüm:

Toplumda yaygın olarak hatalı bilinen durumlar özelinde seminerler ve dersler düzenlenebilir.

Öğreticiler tarafından bireysel dinî rehberlik ve danışmanlık hizmeti verilerek talep eden öğrencilerle ders haricinde randevulu görüşmeler düzenlenebilir. Böylece, öğrencilerin kişisel problemlerine destek verilerek sınıftaki müfredat akışı doğru sağlanabilir.

3. Sınıf ortamlarında derslerin kesintiye uğraması:

Sınıf ortamları, evlerinde ve özel hayatlarında sorumluluğu fazla olan kadınların dertlerini anlattıkları bir paylaşım ortamına dönüşebilmektedir. Bu durum derslerin kesintiye uğramasına sebep olmaktadır.

Çözüm:

Derslerin haricinde öğrencilerin bir araya gelebileceği ortamlar organize edilerek ortak meselelerin paylaşılacağı sohbetler ve programlar düzenlenebilir.

4. Evli çiftler arasında kadınların dini problemlerin çözümünde erkeklerden daha etkin rol oynaması:

Aileyle ilgili sorunlar ve bunlara getirilen çözümler konusunda yalnızca kadınlara ulaşılabilir. Alo Fetva Hattı'na gelen sorulara bakıldığında soruların %90'ının kadın olması, kadınların kendilerini doğru bilgiye ulaşma konusunda ileri seviyelere taşımaya çalıştıklarını, erkeklerin bu konuda oldukça yetersiz kaldığını göstermektedir. Aile bürolarına sorunlarını anlatmak için gelen kadınlar, problemleri kendi başlarına çözemedikleri için bu hizmetten yararlanmak istiyorlar. Aile bürosu tarafından düzenlenen seminerler, kadın ve erkek herkese açık olmasına rağmen erkekler neredeyse hiç katılım sağlamamaktadır.

Çözüm:

Cuma hutbelerinde aile ile ilgili sorunlara dair çözüm önerileri getirilebilir. Genç erkeklere yönelik spesifik programların düzenlenebilir.

Öte yandan vaizlerin ve mahalle camii imamlarının kıraathaneleri, mahalle derneklerini dolaşması; kendilerini tanıtmaları, sevdirmesi ve ardından cami ortamını sevdirmesi gerekir. Böylece tek taraflı ilerleyen eğitimler, kadınlar ve erkekler için paralel bir şekilde sürdürülebilir hale getirilebilir.

5. Erkeklerin sinir anında 3 talak hakkını kullanmaları ve dini nikahlarının durumunu eşleri vasıtasıyla ilgili mercilerden öğrenmeye çalışmaları:

Özellikle nikah ve boşanma meselelerinde soru soranların sadece kadın olması ciddi bir problemdir. “Eşim bana üç kere arka arkaya boş ol dedi nikah durumumuz nedir?” gibi sorularda, boşanma ifadesi erkek tarafına ait olmasına rağmen kadınlar arayıp nikah durumlarını merak ediyorlar, bir çözüm bulmaya çalışmaktadırlar. Erkeklerin çoğu, bu ifadeyi ciddi olarak söylemediğini, sinir anında söylediklerini ifade etse de bunu yine eşleri vasıtasıyla iletmektedirler. Bu şekilde boşanma talebi olan erkek sayısı oldukça azdır. Bunu bir korkutma, göz dağı verme niyetiyle yapmaları ise çok tehlikelidir.

Çözüm:

Erkeklerle yönelik düzenlenecek derslerin kadınlara verilen dersler ile paralel gitmesi birçok problemi çözebilir. Ayrıca, erkeklerle yönelik eğitimler hutbe dinlemenin ötesine geçebilir ve kadınlarda olduğu gibi erkeklerle de çeşitli eğitimler verilebilir.

6. Aile ve rehberlik büroları tarafından yürütülen faaliyetlerin halk tarafından yeterince bilinmemesi:

Aile ve rehberlik bürolarında verilen, aile kurumunun güçlenmesine ve korunmasına yönelik seminer ve konferanslar, evlilik öncesi eğitimler, aile okulu seminerleri, boşanma sürecinde ve sonrasında dini danışmanlık hizmeti, çocuklara ve gençlere yönelik değerler eğitimi, bölgesel sorunlara yönelik çözüm odaklı projeler ve faaliyetler gibi hizmetler halk tarafından bilinmemektedir. Yapılan hizmetlerin duyuruları, Kur’an kursları ve Diyanet çevresi haricinde yeterli seviyede yapılamamaktadır.

Çözüm:

Diyanet birçok alanda çalışma yapmasına rağmen faaliyetleri duyuru, ilan ve reklam süreçlerinde yeterince tanıtılmamaktadır. Çoğu zaman yalnızca Kur’an kurslarında kalan duyurular sosyal medyadan camilere, sokaklara ve telefonla bilgi mesajı göndermeye kadar geniş bir alana cezbedici bir şekilde ulaştırılabilir.

7. Alo Fetva Hattı görevlilerinin güncel sorunları takip etmemesi:

Güncel olayları ve toplumda cereyan eden olayları takip edemeyen Alo Fetva Hattı görevlileri, güncel sorular ve sorunlar karşısında nitelikli cevap vermede problemler yaşamaktadır.

Çözüm:

Diyanet bir konuda beyanda bulunuyorsa veya yeni bir konuda bir fetva verilmişse bunun görevliler tarafından bilinmesini ve takip edilmesini sağlayacak bir zemin oluşturulabilir. Aksi halde “Bilmiyorum, ben konu hakkında detay öğrenip size döneceğim” gibi bir cevap vermek Diyanet’e yönelik imajın zedelenmesine sebep olabilir.

8. Alo Fetva Hattı’na başkaları adına soru sorulması ve sağlıklı bilginin sorunun asıl muhatabına ulaşamaması:

Alo Fetva Hattı’nı arayan kişilerin bir kısmı başkaları adına soru sormaktadır. Bu durumda yetkili kişinin, sorunun muhatabı olmayan kişilere cevap verme durumunda kalması bir problem teşkil etmektedir. Yetkilinin, konuyla ilgili detay bilgi sorması gereken durumlarda muhatabın bu bilgilere sahip olmaması meselelerin uzatılarak açıklanmasına, dil yoluyla aktarıldığı için ifadelerin değişmesine sebebiyet vermektedir. Özellikle nikah, boşanma ve miras meselelerinde uzak bir akrabanın araması, doğrudan muhataba ulaşamaması bir problemdir.

Çözüm:

Sorunun asıl muhatabının Alo Fetva Hattı’nı arayarak bizzat bilgi alması, bilginin doğru ve sağlıklı biçimde muhatabına ulaşmasını sağlayabilir. Bu hizmetten faydalanan kişilere, kişisel bilgilerin korunduğu bilgisi sıklıkla hatırlatılabilir.

9. İstanbul'daki kamu hastanelerinde manevi danışmanlık ve sağlık personeli sayısının yetersizliği:

İstanbul'daki Manevi danışmanlık ve sağlık personeli sayısı İstanbul'daki kamu hastanelerinde yeterli sayıda değildir. Ayrıca, hastanelerdeki iş yoğunluğu manevi danışman personeli noksanlığından dolayı anormal bir durumdadır. Bu alanda hizmet vermesi için ilahiyat ve psikoloji bölümlerini bir arada okumuş uzman erkek eğitmenlere ihtiyaç duyulmaktadır.

Çözüm:

Sağlık personelinin İstanbul'u tercih etmesi için büyük şehirde geçim şartlarının iyileştirilebilir. Aile Din Bürolarında çalışanların eğitim seviyelerinin artırılması da bu soruna bir çözüm olabilir.

10. Hastanelerde hizmet veren manevi danışmanların statülerinde ve özlük haklarında belirsizlik bulunması:

Hastanelerde manevi danışmanlık ve rehberlik hizmetleri yeni bir alan olduğu için manevi danışmanların statüsünde ve özlük haklarında belirsizlikler bulunmakta ve kadro ihdasına kadar geçen süre zarfında özlük haklarında bir değişiklik yapılmamaktadır.

Çözüm:

Özlük hakları geliştirilebilir. Cezaevlerinde olduğu gibi bu görevlilere maddi karşılığı olan ek ders desteği verilebilir. Yürütülen bu hizmetin daha etkili ve verimli olması için ilgili yasal düzenlemeler yapılabilir.

11. Hastanelerin manevi danışmanlık birimi ve bu birimin faaliyetleri hakkında yeterli bilgiye sahip olmaması:

Manevi danışmanlık biriminin henüz tam olarak anlaşılabilmesi, verilen hizmetlerin hastaneler tarafından yeterince doğru bilinmemesi ve yeni bir meslek alanı olması bir problem olarak ortaya çıkmaktadır. Avrupa’da manevi danışmanlığın psikologlar tarafından, Türkiye’de ise ilahiyat mezunları tarafından yürütüldüğü bilinmektedir, bu da bir kavram karmaşasına sebep olmaktadır. Hastane çalışanları, yönetimleri ve insanlarımız “manevi danışman” kavramını henüz tam olarak anlamlandıramamıştır. İmam mı, psikolog mu, vaiz mi olduğu konusunda hastalar ve personeller tam anlamıyla doğru bir bilgiye sahip değildir.

Çözüm:

Manevi danışmanlığın doğru bir şekilde anlaşılması için çeşitli tanıtım faaliyetleri gerçekleştirilebilir, hastanelerin idari ve hekim kadrolarına, personellerine hasta ile hasta yakınlarına Sağlık Bakanlığı ve Manevi Destek Personeli tarafından tanıtıcı bilgiler verilebilir. Buna bağlı olarak birimi tanıtan broşürler hazırlanabilir.

Sağlık personeline zorunlu olarak verilen hizmet içi eğitimlerde Manevi Destek Biriminin keyfiyetine dair bir muhteviyat yer alabilir. Bununla irtibatlı olarak manevi danışmanlık kadrosu genişletilebilir.

Manevi Destek Personelinin başhekimliğin uygun göreceği bir periyotta doktorlar konseyinde birimle ilgili sunum yapılması sağlanabilir.

Diyanet İşleri Başkanlığı bünyesinde manevi danışmanlık veya manevi destek kadroları oluşturularak bu alan kurum-sallaştırılabilir.

Kamuya açık seminerler ile bu hizmetin duyurusu noktasında çalışmalar yapılabilir.

12. Manevi destek personellerinin teorik ve pratik konulardaki bilgi eksikliğinin bulunması:

Manevi Destek personelleri karşılaştıkları durumlara dair yetersiz kalabilmekte ve desteğe ihtiyaç duymaktadır.

Çözüm:

Personel, karşılaştığı karmaşık hadiselerle ilgili devamlı kendini geliştirmeli, teorik ve pratik vukûfiyet kazanmalıdır. Da-ima okumalı, tecrübe sahipleri ile devamlı istişare halinde olmalıdır.

Manevi Destek alanında çalışanlara yönelik süpervizyon eğitimi ve rehberlik gerekmektedir. İntihara meyilli kişilere yaklaşımın nasıl olması gerektiğini, derin umutsuzluk, hü-zün durumunda olanlarla nasıl ilgileneceğini, bipolar bozukluk sahibi kişilerle karşılaşınca yaklaşım tarzının nasıl olması gerektiğini, dini meseleleri anlatım şeklini muhatabına göre nasıl oluşturması gerektiğini, yoğun bakım hastalarına hitap şekli ve yaklaşım tarzı ile yoğun bakım hemşireleri ve yönetim birimi ile iletişimi nasıl kurması gerektiğini bilmelidir.

Diğer Tespitler

- ☞ Geleneksel aile yapısından kaynaklı ciddi sorunlar yaşanmakta, özellikle kadınlar bu problemin merkezinde yer almaktadır. Kadınlar, aile sorumluluğunu bütünüyle üstlendikleri için aldıkları derslerin dışında çeşitli meşguliyetleri olmaktadır, bu da derse devamlı katılımı veya dersin sonuna kadar bekleme konusunda ciddi sıkıntılar yaşanmasına sebep olmaktadır. Bu sebeple kişiler, derslere aktif katılım sağlayamamakta ve sınıfın düzeni bozulmaktadır.
- ☞ Klasik fıkıh literatürünün güncel olaylara uyarlanabilmesi konusunda problem yaşanmaktadır. Bununla ilgili eğitimler verilmesine rağmen herkesin başarılı olması mümkün olmamaktadır.
- ☞ Alo Fetva Hattı'nda en sık karşılaşılan problem nüfus dairesinin telefon numarasıyla (199) çok benzer olması sebebiyle karıştırılmasıdır. Nüfus cüzdanımı kaybettim, kimliğimi kaybettim tarzında birçok soru gelmesine sebep olmaktadır.
- ☞ Arayan kimselerden bazıları soru sormak ya da dini yaklaşımın nasıl olduğunu öğrenmek veya işin gerçeğini öğrenmek yerine yaptıklarının ve bilgilerinin onaylanması için aramaktadırlar.
- ☞ Alo Fetva Hattı'nı arayarak yaşadığı problemlere karşı kendi meşrebine göre cevap istenmesi de tespit edilen bir sorundur.
- ☞ Fetvalarda birlik meselesi oldukça önemlidir. Yetkili kişiler bunun eğitimini alıyor olsa da görevli olan bütün personeller bu noktada yeterli kalmamaktadır.
- ☞ Hastanelerde manevi danışmanlık ve rehberlik çok yeni bir meslektir. Dolayısıyla hasta, hasta yakını ve hastane personeli tarafından verilen hizmetin içeriği tam anlamıyla bilinmemektedir. Bu sebeple hem hastane idari kadrosuna hem personellere hem hastalara bu hizmetin tam anlamıyla aktarılması gerekmektedir.
- ☞ Hastanelerde iletişim diline son derece dikkat etmek gerekmektedir. Hastanelerde dini argümanlar hastane dışında kullanıldığı gibi kullanılması sorun oluşturmaktadır.

SİVİL TOPLUM KURULUŞLARI OTURUMU

1. Düzenlenen eğitimlere düzenli katılım sağlanmaması:

Kurumlarda istikrarsızlık problemi bulunmaktadır. Yetişkinlerin hayat meşgalesi, ulaşım, mekân ve zaman problemleri uzun soluklu ve sürekli programlara katılımlarına engel olabilmektedir. Derslerde devamsızlık yapılması kişinin yeterli eğitim seviyesine ulaşmasına engel olmakta ve imkanların artmasıyla her bilginin ulaşılabilir olması eğitimin önemsenmemesine sebep olmaktadır.

Çözüm:

İnternet ortamında yapılan ve kaydedilen dersler ulaşım problemini ortadan kaldırma noktasında önemli imkanlar sağlayabilir.

Uzun ve bilgi yüklü eğitimler yerine vakit konusunda daha esnek yapılı, kısa ve verimli programlar organize edilebilir. Derslerin oturumlara bölünerek sunulması katılım noktasında imkanları artırabilir.

2. Eğitiminin anlatım tarzının eğitim kalitesini etkilemesi:

Eğitmciler arasındaki üslup uyumsuzluğu ve tekdüze anlatım biçimi bir problem olarak ortaya çıkmaktadır. Eğitiminin klasik anlatım metoduyla aynı konuları defalarca anlatması yetişkinler için eğitimi verimsiz hale getirmektedir.

Çözüm:

Eğitimci, çocuk eğitiminde oyun kullanılması gibi yetişkin eğitimini de muhatabına uygun olarak basit bir dilde interaktif ve eğlenceli metotlarla verebilir.

Katılımcıya ihtiyacı ve ne istediği açıkça sorulabilir ve buna uygun bir eğitim modeli geliştirilebilir.

Güncel hayatta yer edinmesi açısından verilen eğitimlerle ilgili uygulamalı atölyeler yapılabilir.

Klasik anlatımın dışına çıkılarak daha tematik, alanı toparlayıcı; psikoloji ve sosyoloji gibi farklı disiplinlerle iş birliği içindeki eğitim modelleri sunulabilir.

3. Verilen ödevlerin takibinin yapılmaması:

Ödevler konusunda ve alınan eğitimin yaşantıya aktarılması konusunda zafiyet söz konusudur. Yetişkinler için yaş, çoğu zaman bir mazerete dönüşebilmektedir. Çalışması gereken konulara zaman ayıramadığı için derslere katılımın zorlaştığını ve konulara yetişmede çok geç kaldığını söyleyen öğrencilerde eğitim programlarında vazgeçme eğilimi olmaktadır.

Çözüm:

Yaşı problem eden yetişkinler, bu konuda onlarla aynı durumda olan büyüklerin ya da örnek kişilerin hikayeleriyle desteklenebilir. Yapamadığı hatırlayamadığı zamanlarda yetişkin katılımcıya rahatlatıcı söylemlerde bulunulabilir. Ayrıca, alternatif ezber teknikleri ve takviyeler ile yetişkinler desteklenebilir.

4. Yoğun eğitim müfredatının öğrencileri zorlaması:

Günümüzde eğitimciler, eğitim müfredatında Osmanlı tarihinden öncesine geçememektedir. Medreselerdeki yoğun müfredata öğrenciler dayanmamakta ve sıkılmaktadır. Ancak temel eğitimin ardından öğrencinin bir alanda merakı ve iştihakı oluşur. Fakat müfredat yoğunluğu öğrencinin bir alana odaklanmasını engellediği için kendi alanına odaklanmamakta ve eğitimine devam edememektedir.

Çözüm:

Kadim geleneğe (Emevîler, Abbasiler dönemlerine) bakıldığında dayatmanın olmadığı daha serbest bir eğitim modeliyle karşılaşılır. Kişilerin ilgi alanlarına göre istedikleri derslere katılarak onu elde ettiği daha geniş bir çerçeve bulunmaktadır. Bunu kurumlarımızda eğitim alan kişilere de sunabilmemiz gerekir.

5. Verilen eğitiminin takibinin ciddi olmaması:

Yetişkin din eğitimi veren STK'larda verilen eğitimin ciddiyetle takip edilmemesi sebebiyle katılımcılar eğitimlere özveriyle devam edememektedirler.

Çözüm:

Yetki sorunlarının aşılabilmesi için STK'lara enstitü kurabilme ve sertifikalandırma yetki verilebilir. Ancak sertifikalandırma aracı amaca dönüştürebilmektedir. Kişilerde maddi beklenti oluşabildiği için yetişkinlere burs verilen bir model oluşturulabilir.

Verilen eğitimin sonuçlarının teknik olarak çalışılması ve bireyde neleri değiştirdiğinin ortaya konulabilmesi gerekir. Din eğitiminin yaptırım gücünün önünün açılması, yasal mevzuatın değiştirilmesi, karşılığı olan sertifikaların verilmesi gerekir.

6. Eğitimlerde ölçme ve değerlendirmenin yetersiz olması:

Sivil toplum kuruluşlarında yürütülen yetişkin din eğitimi çalışmalarının kişilere olan katkıları ve faydaları net olarak ölçülememektedir.

Çözüm:

Bir eğitim modeli sunulurken verilen her şeyin bir çıktısının, toplumsal katkısının ölçülebilir ve görülebilir olması gerekir. Dolayısıyla Allah tasavvuru, din, iman, varlık tasavvurunun yerli yerine konmasına ihtiyaç duyulmaktadır.

7. Evlerde verilen din eğitimi temelini yetersizliği:

Din eğitiminin temelini evde sağlam şekilde atılmaması, çocukluktan itibaren öğrenilen hurafelerin din olduğu toplum tarafından zannedilmektedir.

Çözüm:

Annelere yönelik din eğitimi konusunun hususi olarak ele alınması ve evlerde sağlam bir din eğitimi temelini atılmasını sağlayacak müfredatlar geliştirilebilir.

8. Din eğitiminde yetişkinlerin asıl muhatap değil araç olarak görülmesi:

Yetişkin bireyin araçsallaştırılması da bir başka problemdir. Yapılan çoğu çalışma çocuklara, gençlere veya topluma ulaşmanın ve örnek olmanın bir aracı olarak görülmektedir. Bu alanda yapılan çalışmalar, konjonktüre bağlı olarak evrilmektedir.

Çözüm:

Bireyin kendisine yönelik bir hitap geliştirilebilir. Eğitimi yalnızca çocuklara ve gençlere aktarmanın yanı sıra kişinin kendisi muhatap alınarak da bilgi aktarımı yapılabilir.

9. Din eğitiminin doğru konumlandırılmaması:

Din eğitiminin doğru konumlandırılmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Siyasi etkenlerle uzun yıllar verilen emekler harcanabilmektedir.

Çözüm:

Mevcut siyasi sisteme entegre etmeye çalışılan bir düzende din eğitimi gerçekçi bir zemine oturmamakta ve amacına ulaşmamaktadır. İyi bir çalışma kendi kaynağını oluşturabilen çalışmadır. Bu sorun da ancak kendi kaynağını üretebilen eğitimlerin tasarımı ile çözülebilir.

10. Yaşlıların eğitiminin önemszenmemesi:

60 yaş üzerinin din eğitimi yeterince önemszenmemektedir. Halbuki İslam herkesi eşit muhatap almaktadır. Yaşı kaç olursa olsun bir kimsenin hidayete ulaşması için çaba göstermek yetişkin din eğitiminin hedeflerinden biri olmalıdır.

Çözüm:

Yaşlılık döneminin din eğitimi göz ardı edilmemeli, bu alana özel müfredat çalışmaları yapılabilir.

11. Kurumların partner kurum seçiminde hassas olmaması

STK çalışmalarında partner kuruluş seçiminde hassasiyet göz önünde bulundurulmalıdır. Proje bazlı çalışmalar ve devlet fonlarıyla iş yürütmek kimi zaman çalışmaları sekteye uğratmaktadır.

Çözüm:

Partnerlerle iş yürütebilmek, iyi olunan alanda başka kurumları da destekleyebilmek gerekir. Partnerlerin kamu kurumlarından ziyade sivil alandan seçilmesi gerekir.

12. Kurumların tek tipleşmesi:

STK'ların yönetim kurullarının tek tipleşmesi bir başka problem olarak karşımıza çıkmaktadır. İlk dönem sadece maddi gücü yüksek olanlar yönetimdeyken bugünlerde sadece akademik çalışması olanlar yönetimde yer almakta ve bu kişilerin yaş ortalamaları çoğunlukla yüksektir. Tek tipleşmiş yönetim kurulları altında kurumsal olmayan bir zihin yapısının gereği olarak niteliksiz din eğitimi çalışmaları üretilmekte ve yürütülmektedir.

Çözüm:

STK'lar özelinde müstakil bir çalıştay düzenlenerek bu alanın çalışmaları derinleştirilebilir ve yapılan çalışmaların detayları incelikli bir şekilde çalışılabilir. Verilecek eğitimin içeriği, hedef kitlenin yaş grubu, hangi kitapların okutulacağı, ne kadar süre ayrılacağı, nerede yapılacağı gibi konular özenle planlanabilir. Daha sıkı ve net toplantılarla yapılan planlamalar tüm detaylarıyla kitaplaştırılabilir. Bu şekilde ortaya konulan programa dair yönetim kurulundan en alt uygulama kademesine dek ortak bir fikirde birleştirerek sahiplenilmesini sağlayıp aradaki kopuklukların da engellenmesi sağlanmalıdır. İçerikten önce yaklaşımın, bakışın ve çalışmanın uygulanabilirlik kısmının tartışılması gerekir. Daha sonra içeriğin geliştirilmesi gerekir.

Eğitim içerikleri karmaşık değil, olabildiğince daha basit, bireysel ve eksiklikleri atlamadan, daha öz ve özel çalışmalar olarak tasarlanabilir. Sorunu sınırlandırarak tanımlamak, ilişkili olduğu diğer meselelerden bir parça soyutlamak gerekir.

Halk eğitim modeline doğru bir geçiş yapılabilir. Birebir temasın olduğu, okullara hayırlı olsun ziyaretine gidilip okul-aile birlikleriyle irtibat haline olmak gerekir. Yakın ilişki aynı zamanda yaygınlık, güven ve meşruiyet alanı oluşturmaktadır.

13. Eğitimlerin genellikle merkezi yerlerde gerçekleştirilmesi:

STK çalışmalarına katılmak çoğu zaman lüks kalabilmektedir. Kurumlara daha çok imkânı olanlar gelmekte ve sorun üreten zihniyetlere ulaşmak çoğunlukla mümkün olmamaktadır. Eğitimlerin çoğunlukla merkezi yerlerde gerçekleştirilmesi, imkânı olmaya bölgelerde temel sosyal, kültürel ve dini bilgilerin aktarılmasına engel olmaktadır.

Çözüm:

Eğitimi yerelleştirebilmek gerekir. Kurumsallaşma ile her kesimden insanın geldiği bir yere dönüşmek gerekir. Eğitim çalışmalarının yürüme mesafesine indirilmesi gerekir. Mobilize, pratik, sürdürülebilir çalışmalar yapılabilir. Mesela Ev Okulu modeli yeniden mahallelere taşınabilir.

Diğer Tespitler

- ☞ Özgün bir din dili geliştiremememizden kaynaklanan problemler vardır. Bu ise muktedir, muteber, mutedil bir din gelişiminin hâkim kılınamamasına sebep olmaktadır.
- ☞ Zamanla değişen siyasi, ekonomik ve toplumsal koşullar din eğitimine yaklaşımı da değiştirmiştir. 90'lara kadar din eğitimine katılan kimseler daha yüksek eğitilmiş ve ilgiliydi. 28 Şubat döneminde çok canlı bir din eğitimi ortamı söz konusuydu. Son dönemde ise dünyevileşme ve anlayış değişikliği söz konusu olmuştur. Din eğitimi alanında bir yorgunluk vardır.
- ☞ 15 Temmuz sürecinin ardından din eğitimi veren kurum ve kuruluşlara karşı ciddi bir güven kaybı yaşanmıştır.
- ☞ Din eğitiminin belli grup ve ideolojilere yönlendirilmesi çok ciddi bir problemdir. Bu durum ayırmaya sebep olmakta ve kişi kendi grubunun dışında verilen her türlü eğitime karşı set oluşturmaktadır.
- ☞ Sivil toplum alanında yürütülen din eğitimi, cemaatler tarafından yaftalanabilmektedir. Cemaatler müntesiplerinin kendi bünyelerinde verilmeyen eğitimlere katılmasına çoğu zaman engel olmaktadır.
- ☞ Geleneksel ve yeni medya etkisiyle halk sağlıklı bakış açıları geliştiremiyor. Medyatik hocaların atışmaları din eğitimine olan bakışı zedeliyor.
- ☞ Açık öğretimden ve sosyal medya üzerinden din eğitimi yürütülmesi STK'lara rağbeti azaltmaktadır. Yeni bir ders açıldığında hocanın popüler olması beklenmektedir. Eğitimciler yetkinliğine göre değil sosyal medyadaki takipçi sayılarına göre tercih edilmektedir.
- ☞ Din eğitiminde hangi alana ağırlık verileceği sosyal medyadan alacağı etkilere göre şekillenmektedir. Çocuklara yönelik eğitim daha değerli ve ilgi çekici görüldüğünden bu alanda içerik üretilmektedir. Yetişkinlere yönelik içerikler ise zayıf kalmaktadır.

- ☞ Yetişkin öğrencilerin anlama sıkıntısından öte kendi değerini bilmemesinden ve özgüven eksikliği yaşamasından kaynaklanan problemler vardır. Kişi, çoğu zaman aldığı eğitimin hem kendisi hem de toplum için nasıl bir fayda sağlayacağına farkına varamamakta ve başkalarını -eş, çocuk, akraba- sürekli kendisinin önüne geçirmektedir.
- ☞ Çalışma alanının genişlemesiyle branşlaşmada aksaklıklar ortaya çıkmaktadır. Her kurum her işe soyunmaktadır. Aslında yeni dönemde aidiyet mantığı da değişmektedir. Gençler farklı noktalarda farklı kurumlardan beslendikleri bir STK tercihinde bulunmaktadır.
- ☞ Formasyonu olmayan eğitimci problemi, yerini formasyonlu ama tamamen duygu ve samimiyet problemine bırakmıştır. Geçmişte çoğu şey gönüllü olarak yapılırken bugün tamamen profesyonelleşme söz konusudur. İşletme profesyonelleştirilebilir ama topyekûn profesyonelleşmeye geçildiğinde yapılan iş samimiyetini, ruhunu kaybetmektedir. Ancak STK'lar ruhsuz çalışmayan kurumlardır. Dengeyi sağlama konusunda birtakım problemler yaşamaktayız.
- ☞ Aile içinde din eğitiminin aile tarafından küçümsenmesi, horlanması eğitime olan rağbeti etkilemektedir. Özellikle kadınlar, ne eğitimi aldığı fark etmeksizin hafife alan söylemlere maruz kalabilmektedir. Kadının eğitiminin evde değer görmemesi, gereksiz görülmesi onu eğitimden uzaklaştırabilmektedir. Benzer şekilde toplumda da din eğitimi yeterince değer görmemektedir. Bir İngilizce öğretmeni ile Kur'an öğretmenine yönelik algıların farklı olması buna bir örnektir.
- ☞ Yaygın eğitime katılım noktasında cinsiyet dağılımı problemi mevcuttur. Sahada çoğunlukla kadınlar vardır, erkekler ise bu aşamada yetersiz kalabilmektedir. Erkekler çoğunlukla kendilerinin bu alanda yerlerinin olmadığı düşüncesine sahiptir.
- ☞ Toplumda yetişkin erkeklerin eğitiminde kendilerine ulaşmanın tek yolu cuma hutbeleridir ancak hutbelerde çoğunlukla tek tip sorunlar ele alınmaktadır. Toplumda yaşanan sorunlar cuma hutbelerine taşınmamaktadır.

AKADEMİ OTURUMU

1. Yetişkinlerin kendilerini din eğitiminde öncelememesi:

Yetişkinlerin din eğitimini kendi ihtiyaçları için mi yoksa çocukları için mi alacakları konusunda bir karmaşa söz konusudur. Yetişkinler, din eğitimine kendilerinin ihtiyacı olmadığını, çocukları için din eğitimi almak istediklerini ifade etmektedirler. Halbuki çocuklarının din eğitimiyle ilgili endişe duydukları alanlar aslında kendilerinin cevap bulmakta zorlandıkları konulardır.

Çözüm:

Kişinin merkezde olduğu, özneliğinin elinden alınmadığı bir din eğitimi modeli geliştirilebilir. Yetişkinler çocukları için hayatını feda eden bir tavırla, "Artık benden geçti, çocuğum için..." diye başlayan cümleler kurarlar. Oysaki hayat devam ettiği sürece kişinin kendisiyle alakalı değişme ve gelişme süreci devam etmektedir.

Anne-babanın çocuğuyla olan ihtiyacından değil, doğrudan kendisinin de ihtiyacı olduğu bir yaklaşımla din eğitimi sürdürülmelidir. Diyanetin genel politikası yetişkin üzerinden çocuğa odaklanmakta ve yetişkin politikası çok temel konularda kalmaktadır. Yetişkini çocuğa ulaşabilme kanalı olarak görmektedir. Yetişkin din eğitimini çocuğa yönelik din eğitimi ve doğrudan yetişkinin kendi özne olduğu din eğitimi olarak ikiye ayırıp bu başlıklara göre müfredat ve yaklaşım tarzlarını belirlenebilir. Doğrudan yetişkinlerin merkezde olduğu din eğitiminde çocuktan söz açılmaması, yetişkinlerden rol çalınmaması, buna göre müfredat çalışması yapılması gerekmektedir.

2. Cuma hutbelerinin eğitimsel açıdan yetersiz kalması:

Cuma hutbelerinin niteliği ile ilgili yetişkinler bir tatminsizlik yaşamaktadır. Hutbelerin siyasileştirilip ideolojik emeller çerçevesinde şekillendirilmesinden, toplumun gündem ve ihtiyaçlarını dikkate alarak hazırlanmamasından şikâyet edilmektedir.

Çözüm:

Hutbelerde din dilinin kuşatıcı bir biçimde yapılandırılması ve gündelik siyasete yer verilmemesi gerekmektedir. Yaygın din eğitiminin en geniş kitleye ulaştırılabileceği bir alan olarak cami ve özellikle Cuma hutbeleri, Diyanet tarafından daha titizlikle yaygın din eğitimi çerçevesinde ele alınmalı, hutbelerde daha sivil ve topluma yönelik konular seçilmelidir.

3. Yetişkinlerin ihtiyaçlarının tespit edilememesi:

Yetişkin din eğitiminde ihtiyaçların tespit edilememesi önemli bir problemdir. Bilhassa yaygın din eğitimi çerçevesinde muhatap olunan kitlenin dilini ve beklentilerini doğru anlamamak ve bireysel farklılıkların dikkate alınmaması problem alanları olarak karşımıza çıkmaktadır.

Çözüm:

Hedef kitlenin tanınmasına yönelik çalışmaların yapılması gerekmektedir. Kitleyi etkin kılacak farklı yöntemlerin kullanılması ve etkili anlatım becerilerinin geliştirilmesi çözüm olarak sunulabilir.

4. Toplumdaki ahlaki eksikliğinin fark edilmemesi:

Toplumda yer alan ve henüz çok farkında olunmayan derin bir ahlak krizi bulunmaktadır. Ebeveynler kendi hayatında böyle bir eksiklik olduğunu düşünmemekte, çoğunlukla bunun farkında olmamaktadırlar. Dinin bütünlüğü ile ilişkili bir problem yaşanmaktadır. Ahlak burada üstü kapatılan bir alan olarak yer almakta ve din eğitimi, bilgi bazında görülmektedir. Dinin duygu, davranış ve ahlak kısmı dezavantajlı durumdadır. Bu sadece din eğitiminde değil genel eğitimde de yaşanmaktadır. Din ile ahlakın arası kavramsal olarak ayrılmış durumdadır. Bu veriler, ebeveynlerin ahlaki eğitimi zaten verebildiklerini düşündüklerini de gösteriyor olabilir.

Çözüm:

Din eğitiminde öncelikle çocuklara değil yetişkinlere odaklanılabilir. "Çocuklara nasıl öğretiriz?" sorusundan önce, "Yetişkinlere bu konuda nasıl farkındalık kazandırabiliriz" sorusu düşünülmelidir. Sebepler konuşulduğunda sonuçlarda da ilerleme sağlanacaktır.

5. Toplumda spiritüel ve mit konularına ilgi ve ihtiyaç duyulması:

Günümüzde gençler ve yetişkinler tarafından mite ihtiyaç duyulmaktadır. Psikologlara, kişisel gelişimcilerine, astrologlara, nefes terapilerine vs. bu kadar rağbet edilmesinin sebebi dinin mitsel yönünün kaybolup bilimsel bilgiyle kafa tutan bir pozisyona gelmesidir. Gençler bu mitsel eksikliği başka alanlardan tamamlamaya çalışmaktadır.

Çözüm:

Spiritüel ve manevi konuda din psikolojisi, ilahiyat ve psikoloji alanındaki uzmanlar ile bir araya gelerek konuyla ilgili eğitim çalışmaları ve çalıştaylar organize edilebilir. Dijital alanlar bu konuların ele alınması için güçlü bir kaynak olarak kullanılabilir.

6. Dijital dünyada yeni bir din diline ihtiyaç duyulması:

Dijital dünyanın kendine özgü dili ve parçalı bir yapıya sahip olması bütünlük kaybına yol açmaktadır. Bütünü kaybetmeden çözümleri sunmak gerekmektedir. Aksi halde yanlış anlaşılmalara yol açabilir. Yeni bir din dili inşasına ihtiyaç duyulmakta ancak dijital dünyanın dayattığı dil ve üsluba dikkat edilmesi gerekmektedir.

Çözüm:

Yetişkin din eğitiminde küçük hamleler, küçük markajlar ile gidilmesi gerekmektedir. Toplu seminerler verilmesinden ziyade Kur'an kursları gibi daha küçük grupların bir araya geldiği yerlerde çalışmaların yapılması öneme sahiptir. Bu kurumlarda görev alan yetkililere gerekli eğitimler verilebilir.

Diğer Tespitler

- ☞ Dijital mecraların yetişkin din eğitimindeki yerini ele alırken öncelikle iki şeyi ayırmak gerekmektedir: Dini alanların dijital mecralarda yer aldığı durumlarda materyaller ne durumda? İhtiyaçlara cevap verebiliyorlar mı? Ve bu alan bizden neyi istiyor? Bu sorulara cevap bulunmalıdır.
- ☞ Üniversitelerin ve kurumsal kimliğe sahip kurumların dışındaki tecrübelerin yeterince yapılandırılmamış bir durumdadır. Bu, sahada ciddi bir dağınıklık ve bilgi kirliliğine sebep olmaktadır. Din algısının tahribi ve bireysel teşebbüslerin birer kanaat önderinin görüşüymüş gibi sunulmasına da yol açabiliyor. Bu alandaki merkez kaybı, özellikle dini konularda ve hadis söz konusu olduğunda konunun hassasiyeti itibariyle de ciddi bir problem oluşturmaktadır.
- ☞ Ailelere yönelik din eğitiminin takibinde sosyal medya çok iyi seviyede kullanılmalıdır. Türkiye'ye bakıldığında Diyanet, gençlik çalışmaları bağlamında duyurular yapıyor, televizyonu iyi kullanıyor ancak aileye yönelik ekstra çalışmalar yeterince yapılmıyor. Aileler eğitimlere katılmıyorsa da sosyal medyayı kullanıyorlar. Bu mecraların doğru kullanımı ile ailelere ulaşabiliriz. Bu alanda son zamanlarda yapılan dijital çalışmaların daha görünür hale getirilmesi gerekmektedir.
- ☞ Dijital yayınların genellikle kamuya yönelik yapılmasından kaynaklanan problemlerden biri muhatapın tam olarak kestirilememesidir. Herkese hitap edecek ortalama bir dil kullanıldığı için muhatapın beklentileri karşılanamamaktadır. Ancak muhatap iyi belirlenmişse ve program iyi uygulanmışsa sağlıklı sonuçlar alınabilir.

YEKDER

YAYGIN EĞİTİM VE KÜLTÜR DERNEĞİ

ev
okulu

ADAB
OKULU

Marifet
okulu

AİLEDE
DİN EĞİTİMİ
PROGRAMI
ADEP

EĞİTİMCİ
GELİŞTİRME
PROGRAMI
EGP

İNSAN VE TOPLUM
İLM-İ HÂLİ

Eğitim
Atölyeleri

DEMA
DİN EĞİTİMİ MATERYAL ARŞİVİ

uluslararası
islam eğitimi
kongresi

ETKİNLİKLERLE
İSTANBUL
GEZİ REHBERİ

RAMAZAN
KONUŞMALARI

YEKDER
TEMATİK OKUMA
GRUPLARI

Yetişkin Din Eğitimi Çalıştayı

17 Aralık 2022

Sonuç Raporu

YEKDER

YAYGIN EĞİTİM VE KÜLTÜR DERNEĞİ

Sultantepe Mah. Cumhuriyet Cad. Fıstıkacı İş Mrk.

No: 39/1-2 Üsküdar-İSTANBUL

+90 216 460 25 50 | bilgi@yekder.org.tr | www.yekder.org.tr

    yekder